

מושגי יסוד

מהו הפועל? פועל הוא מילה המציינת זמן, גוף, מין ומספר, לדוגמה: פְתַחְהָ מְצַיֶּנֶת זְמַן עֵבֶר, גּוֹף שְׁלִישִׁי (היא), נִקְבָּה, נִסְתַּרְתָּ.

השורש: לרוב יש שלוש אותיות שורש בפועל העברי ולפעמים ארבע אותיות.

האות הראשונה נקראת פ' הפועל, האות השנייה נקראת ע' הפועל והאות השלישית נקראת ל' הפועל.

דוגמה: סגרת - עבר נסתר, סגר. השורש הוא **ס.ג.ר**.

יש שורשים מרובעים בני ארבע אותיות שורש - בבניינים פיעל, פועל והתפעל.

פיעל: טִלְפֵן השורש: **ט.ל.פ.ן**

פועל: צוּמָצַם השורש: **צ.מ.צ.ם**

התפעל: הִתְקַלְקַל השורש: **ק.ל.ק.ל**

נטיית הפועל

בזמן עבר הסיימות:

אני	_____	תי
אתה	_____	ת
את	_____	ת
הוא	_____	ו
היא	_____	ה

בזמן עתיד התחיליות אותיות אית"ן:

אני	א	_____	אסגור
אתה	ת	_____	תסגור
את	ת	_____	תסגרי
הוא	י	_____	יסגור
היא	ת	_____	תסגור

הערה: צורת העתיד של אתן-הן הייתה (בלשון המקרא) מוארכת תַּ-תַּ-תַּ נָה

דוגמות:	אתן תִּלְמַדְנָה,	הן תִּלְמַדְנָה
	אתן תִּשְׁלַמְנָה,	הן תִּשְׁלַמְנָה
	אתן תִּתְלַבְשְׁנָה,	הן תִּתְלַבְשְׁנָה
	אתן תִּבְדְּקְנָה,	הן תִּבְדְּקְנָה

האותיות הגרוניות הן: א, ה, ח, ע. (לפעמים גם ר'). אותיות אלה גורמות לשינוי בתנועות, ולכן הן שייכות לקבוצות מיוחדות.

פ"ג - כאשר פ' הפועל גרונית לדוגמה:	עבד - לעבוד	חזר - לחזור	אכל - לאכול
	(לחזור)		
ע"ג - כאשר ע' הפועל גרונית לדוגמה:	פעס - אכעס	פחד - אפחד	שאל - אשאל
ל"ג - כאשר ל' הפועל גרונית לדוגמה:	קרא - אקרא	שכח - אשכח	שמע - אשמע

הערה: קיימים שינויים בתנועות בבניינים ובזמנים השונים, ונראה זאת בהמשך.

הבניינים: בעברית קיימים שבעה בניינים (קבוצות של פעלים) פֿעל (קל), נִפְעַל, פִּיעַל, פּוּעַל, הִתְפַּעֵל, הִפְעִיל והוּפְעַל. **איך נזהה את הבניין?** על ידי העברת הפועל לעבר נסתר (הוא), זיהוי השורש, הוספת אותיות מוספיות והוספת סימני ניקוד.

1. **בניין פֿעל (קל):** אכתוב. בעבר הוא
 פֿ ת ב
 ↓ ↓ ↓
 פֿ ע ל הבניין:

2. **בניין נִפְעַל:** נכנסת. בעבר הוא
 נִ כְּ נִ ס
 ↓ ↓ ↓
 נִ פֿ ע ל הבניין:

3. **בניין פִּיעַל:** שילמתי. בעבר הוא
 פִּ י לִ ס
 ↓ ↓ ↓
 פִּ י ע ל הבניין:

4. **בניין הִתְפַּעֵל:** יתקשר. בעבר הוא
 הִ תְּ קִ שׁ ר
 ↓ ↓ ↓
 הִ תְּ פֿ ע ל הבניין:

5. בניין הפעיל : יִזְמִין. בעבר הוא ← הָ יִ זְ מִ ין
 ↓ ↓ ↓
 הָ פָ עָ י ל הבניין :

6. בניין פועל : פוּטַר. בעבר הוא ← פּוּ טַ ר
 ↓ ↓ ↓
 פּוּ עַ ל הבניין :

7. בניין הופעל : הוֹזְמַנְתִּי. בעבר הוא ← הָ וִ זְ מַנְתִּי ין
 ↓ ↓ ↓
 הָ וִ פָ עָ ל הבניין :

הגזרות

מחלקים את הפעלים בעברית לגזרות.

גזרת השלמים : שלוש אותיות השורש כתובות ומבוטאות בכל הנטייה :
 קָתַב - כּוֹתֵב - יִכְתּוֹב

גזרת פ"נ : האות הראשונה של השורש (פי הפועל) היא נ',
 אך לעתים היא חסרה נסע - אָסַע

גזרת פ"י : האות הראשונה של השורש (פי הפועל) היא י',
 אך לעתים היא חסרה ישב - אָשַׁב
 ולעתים אינה נשמעת ישן - אִישַׁן

גזרת ע"ן-ע"י : האות השנייה של השורש היא ו' או י'.
 קוּם - קָמַתִּי שיר - שָׁרַתִּי

גזרת ל"י (ל"ה) : האות השלישית של השורש (לי הפועל) היא י' / ה'.
 קני/ה - קָנִיתִי

גזרת ל"א : האות השלישית של השורש (לי הפועל) היא א'.
 מצא - מִצַּאתִי ה-א' נכתבת, אך לא נשמעת.

גזרת הכפולים : האות השנייה והאות השלישית של השורש עי ו-לי הפועל
 הן אותה אות (זהות) חגג - חָגַגְתִּי (חגותי)

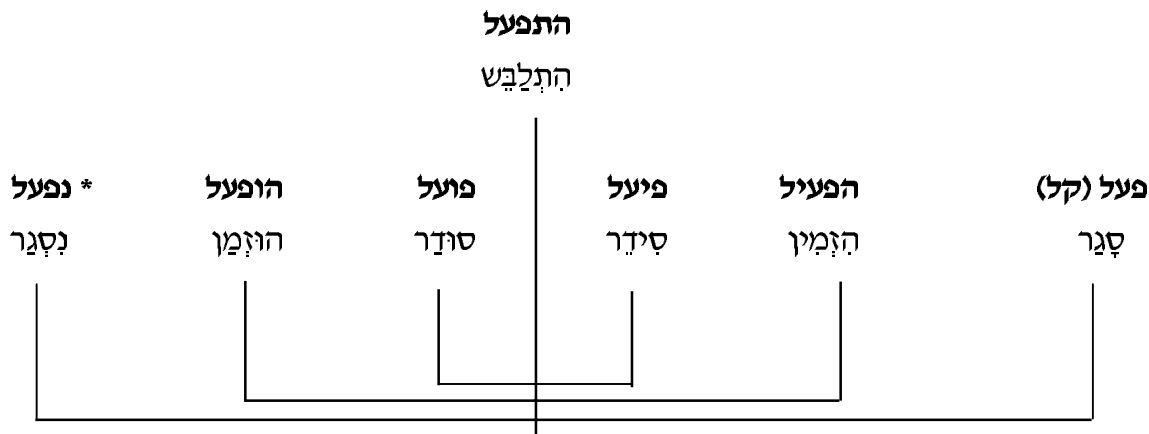
גזרת מרובעים : שורש בן ארבע אותיות. ארבע אותיות השורש כתובות ונשמעות,
 על כן הפעלים נקראים שלמים. פָּרַס - פָּרַסְתִּי

שבעת הבניינים

סבילים

פ,ע,ל (אותיות השורש)

פעילים

הקשר בין הבניינים

התפעל

1. פעיל (אקטיבי) - המטיילים מסתכלים בנוף.
2. רפלקסיבי - הם התרחצו והתלבשו מהר.
3. הדדי - הם התחתנו זה עם זה. הם התנשקו זה עם זה.
4. סביל (פסיבי) - הבחור התקבל לאוניברסיטה.

* קיימים פעילים מבניין נפעל בהוראה פעילה, כגון: נכנס, נרשם ונפגש.

שבעת הבניינים - גזרת השלמים

זמן	שם גוף	פעל (אפעול)	פעל (אפעל)	נפעל	פיעל	פועל	התפעל	הפעיל	הופעל
עבר	אני	כתבתי		נכנסתי	פיתרתי	פוטרתתי	התקדמתי	הזמנתי	הוזמנתי
	אתה	כתבת		נכנסת	פיתרת	פוטרתת	התקדמת	הזמנת	הוזמנת
	את	כתבת		נכנסת	פיתרת	פוטרתת	התקדמת	הזמנת	הוזמנת
	הוא	כתב		נכנס	פיתר	פוטר	התקדם	הזמין	הוזמן
	היא	כתבה		נכנסה	פיתכה	פוטכה	התקדמה	הזמינה	הוזמנה
	אנחנו	כתבנו		נכנסנו	פיתרנו	פוטרנו	התקדמנו	הזמנו	הוזמנו
	אתם/הם	כתבתם/ם		נכנסתם/ם	פיתרתם/ם	פוטרתם/ם	התקדמתם/ם	הזמנתם/ם	הוזמנתם/ם
	הס/ן	כתבו		נכנסו	פיתרו	פוטרו	התקדמו	הזמינו	הוזמנו
הווה	יחיד	כותב		נכנס	מפטר	מפוטר	מתקדם	מזמין	מוזמן
	יחידה	כותבת		נכנסת	מפטרת	מפוטרת	מתקדמת	מזמינה	מוזמנת
	רבים	כותבים		נכנסים	מפטרים	מפוטרים	מתקדמים	מזמינים	מוזמנים
	רבות	כותבות		נכנסות	מפטרות	מפוטרות	מתקדמות	מזמינות	מוזמנות
עתיד	אני	אכתוב	אלמד	אכנס	אפטר	אפוטר	אתקדם	אזמין	אוזמן
	אתה	תכתוב	תלמד	תיכנס	תפטר	תפוטר	תתקדם	תזמין	תוזמן
	את	תכתבי	תלמדי	תיכנסי	תפטרי	תפוטרי	תתקדמי	תזמיני	תוזמיני
	הוא	יכתוב	ילמד	ייכנס	יפטר	יפוטר	יתקדם	יזמין	יזמן
	היא	תכתוב	תלמד	תיכנס	תפטר	תפוטר	תתקדם	תזמין	תוזמן
	אנחנו	נכתוב	נלמד	ניכנס	נפטר	נפוטר	נתקדם	נזמין	נוזמן
	אתם/הם	תכתבו	תלמדו	תיכנסו	תפטרו	תפוטרו	תתקדמו	תזמינו	תוזמנו
	הס/ן	יכתבו	ילמדו	ייכנסו	יפטרו	יפוטרו	יתקדמו	יזמינו	יזמנו
ציווי	אתה	כתוב!	למד!	היכנס!	פטר!	פוטר!	התקדם!	הזמן!	אין
	את	כתבי!	למדי!	היכנסי!	פטרי!	פוטרי!	התקדמי!	הזמיני!	אין
	אתם/הם	כתבו!	למדו!	היכנסו!	פטרו!	פוטרו!	התקדמו!	הזמינו!	אין
שם פועל		לכתוב	ללמוד	להיכנס	לפטר	לפוטר	להתקדם	להזמין	אין
	שם פעולה		למידה	היכנסות	פיטור	אין	התקדמות	הזמנה	אין

בְּנִיין פֿעל - גזרת השלמים

ציווי		עתיד		הווה	עבר	שם גוף
		אָפּעל	אָפּעול			
לְמֹד!	כְּתוּב!	אָלְמֹד	אָכְתוּב	כּוֹתֵב	כְּתִבְתִּי	אני
	לְמֹדִי!	כְּתִבִּי!	תִּלְמֹד	תִּכְתוּב	כְּתִבְתָּ	אתה
לְמֹדוּ!	כְּתִיבוּ!	תִּלְמֹדִי	תִּכְתִּבִּי	כּוֹתֵבֶת	כְּתִבְתֶּן	את
	לְמֹדוּ!	כְּתִיבוּ!	תִּלְמְדוּ	תִּכְתוּבוּ	כְּתִיבוּ	הוא
לְמֹדוּ!	כְּתִיבוּ!	תִּלְמְדוּ	תִּכְתוּבוּ	כּוֹתֵבִים	כְּתִיבוּ	היא
	לְמֹדוּ!	כְּתִיבוּ!	תִּלְמְדוּ	תִּכְתוּבוּ	כְּתִיבוּ	אנחנו
לְמֹדוּ!	כְּתִיבוּ!	תִּלְמְדוּ	תִּכְתוּבוּ	כּוֹתֵבוֹת	כְּתִיבוּ	אתם/תן
	לְמֹדוּ!	כְּתִיבוּ!	תִּלְמְדוּ	תִּכְתוּבוּ	כְּתִיבוּ	הם/הן

שם הפעולה: כְּתִיבָה

שם הפועל: לְכַתוּב

השורש: כ.ת.ב.

כתבו את הפועל בעתיד ואת שם הפועל.

שם הפועל	עתיד	
_____	_____	1. הטכנאי בִּדֵק את המזגן.
_____	_____	2. העיתונאית כְּתָבָה את המאמר.
_____	_____	3. העובדים גִּמְרוּ את עבודתם.
_____	_____	4. בחנות הזאת מוֹכְרִים נעליים.
_____	_____	5. המזכירה מִסְרָה את ההודעה למנהל.
_____	_____	6. עדיין לא פִּתְרָנוּ את הבעיה.
_____	_____	7. ישראל קוֹלְטֵת עולים חדשים.
_____	_____	8. ראש הממשלה פָּגַשׁ את נשיא ארה"ב.
_____	_____	9. הם מִשְׁכּוּ 200 שקלים מהבנקט.
_____	_____	10. לא זְכַרְתִּי את כל הפרטים.
_____	_____	11. השוטר תִּפֵּס את הגנב.
_____	_____	12. מי גָּרַם לתאונה?
_____	_____	13. צה"ל שוֹמֵר עלינו.
_____	_____	14. איפה רִכְשֵׁתֶם את המכונית?
_____	_____	15. האם רִשְׁמַתְּ את הכתובת?
_____	_____	16. הם רִקְדוּ במסיבה.
_____	_____	17. האם שְׁכַרְתֶּם מכונית בחו"ל?
_____	_____	18. סוֹגְרִים את החנויות בשעה 19:00.

בניין פֿעל - זמן עתיד

הפעלים בבניין פֿעל בעתיד נוטים בשתי צורות:

◀ צורת **אפעול** (O) כמו: אכתוב

◀ צורת **אפעל** (A) כמו: אלמד

במשקל אפעל לרוב האות השנייה או השלישית של השורש היא גרונית (ח, ע, א, ה),

לדוגמה: אפתח, אכעס, אקרא, אנהג

השורשים ל.מ.ד, ש.כ.ב, ל.ב.ש ו-ג.ד.ל נוטים באפעל, אף-על-פי שאין להם אות גרונית: אלמד, אשכב, אלבש, אגדל.

עתיד: אסגור, תסגור, תסגרי... אפתח, תפתח, תפתחי...

כתבו את הפעלים בעתיד, והוסיפו את שם הפועל.

שם הפועל	עתיד
	1. לא זכרתי את הכתובת.
	2. הם שלחו לי חבילה בדואר.
	3. הם לא צחקו מהבדיחה.
	4. התינוק שוכב במיטתו.
	5. הנוסעים שמעו את החדשות.
	6. בגיל 18 הוא בחר לכנסת.
	7. האם דאגה לבנה החייל.
	8. הסטודנטים שמחו במסיבת פורים.
	9. העובדים שבתו יומיים.
	10. הקואליציה תמכה בשר הביטחון.
	11. הרופא בדק את החולה.
	12. פתחנו חשבון בבנק.
	13. שכחנו את המפתח במשרד.
	14. עורך הדין לבש חליפה חדשה.
	15. מכונת הכביסה אינה פועלת.
	16. הסטודנטים שכרו דירה על יד האוניברסיטה.
	17. מי לא פוחד ממלחמה?
	18. סגרו את כל החנויות בשעה 19:00.
	19. הפקידה לא מסרה את ההודעה.
	20. פגשנו אותו במסעדה.

בניין פֿעל - פ' הפועל גרונית

כאשר האות הראשונה של השורש היא א', ה', ח' או ע' יש שינוי בנטייה רק בזמן עתיד:
אָאָסוף, אָהפוד, אָחשוב, אָעבוד

ציווי	עתיד			הווה	עבר
	אָחקור	אָעמוד	אָאָסוף	אוסף	אָספתי
אָסוף!	תחקור	תעמוד	תאָסוף		אָספת
עמדי!	תחקרי	תעמדי	תאָספי	אוספת	אָספת
	נחקור	נעמוד	נאָסוף		אָסף
	תחקור	תעמוד	תאָסוף	אוספים	אָספה
	נחקור	נעמוד	נאָסוף		אָספנו
חקרו!	תחקרו	תעמדו	תאָספו	אוספות	אָספתם/תן
	נחקרו	נעמדו	נאָספו		אָספו

שם הפעולה: חקירה

שם הפועל: לאָסוף

השורש: א.ס.ף

כתבו את הפעלים בהווה ובעתיד, והוסיפו את שם הפועל.

<u>חִלְפִּית</u> שם הפועל	<u>תחלִּיפ</u> עתיד	<u>חילפית</u> הווה	
_____	_____	_____	1. שני הצדדים חתמו על חוזה השכירות.
_____	_____	_____	2. עוד לא ארזנו את הבגדים במזוודה.
_____	_____	_____	3. התלמידים עברו את הבחינות בהצלחה.
_____	_____	_____	4. אספנו את הניירות שעפו ברוח.
_____	_____	_____	5. האוטובוס לא עצר בתחנה.
_____	_____	_____	6. נהגי המוניות לא עבדו בזמן השביתה.
_____	_____	_____	7. המשטרה חסמה את הכביש בשל התאונה.
_____	_____	_____	8. העירייה הרסה בניינים ישנים ומסוכנים.
_____	_____	_____	9. השוטרים חקרו את הגנב.
_____	_____	_____	10. התלמידים הפכו את הכסאות על השולחנות.
_____	_____	_____	11. הם חשבו על פתרון הבעיה.
_____	_____	_____	12. שר הביטחון חזר לארץ מארה"ב.
_____	_____	_____	13. הכנסת ערכה דיון בנושא התקציב.
_____	_____	_____	14. היא לא עברה את הכביש במעבר חצייה.

כתבו את הפעלים בזמן המתאים.

1. אם אתם לא _____ (עמד) בתור, לא תוכלו להיכנס.
2. המחבלים _____ (הרג) שלושה אזרחים לבנונים.
3. המשטרה _____ (חסם) את הכביש בשל תאונה.
4. אם אתה _____ (ערך) מסיבה, אנחנו _____ (עזר) לך.
5. המנהל _____ (חתם) על ההסכם מחר.
6. בשבוע הבא _____ (חזר) הסטודנטית ללמוד באוניברסיטה.
7. אחרי שהפקיד _____ (חתם) על הדרכון שלי, אני _____ (עבר) את הגבול.
8. אמש _____ (עצר) המשטרה את הנער החשוד, ו _____ (חקר) אותו במשך כל הלילה.

כתבו את שם הפעולה לפי השורש. (שימו לב לצורות הסמיכות)

פְתַב - פְתִיבָה

1. בסוף המכתב נמצאת (חתם) _____ של הכותב.
2. הגנב בא (חקר) ל _____ במשטרה.
3. (חסם) _____ הכביש גרמה ל"פקקים".
4. שילמנו עבור (שכר) _____ הדירה.
5. (שבת) ה _____ של העובדים הייתה ביום ראשון.
6. (מסר) _____ ההודעה הייתה בטלפון.
7. ראש הממשלה קבע (פגש) _____ עם שר הביטחון.
8. יש לו (בדק) _____ במרפאה.
9. (חשב) ה _____ שלך אינה נכונה.
10. שעת (סגר) ה _____ של הבנק היא 12: 30.

בניין פֶּעַל - ע' הפועל גרונית

כאשר האות השנייה של השורש (ע' הפועל) היא א', ה', ח', או ע', בעתיד הנטייה תהיה על משקל אפעל: אשאל, אנהג, אבחר, אטעם.

השורש: **ב.ח.ר.**

פְּחַרְתִּי, פְּחַרְתָּ, פְּחַרְתֵּי, פְּחַרְתֶּם, פְּחַרְתֶּן, פְּחַרוּ.	עבר:
פּוֹחַר, פּוֹחַרְתִּי, פּוֹחַרְתְּ, פּוֹחַרְתֵּי, פּוֹחַרְתֶּם, פּוֹחַרְתֶּן.	הווה:
פְּחָרָה, פְּחָרְתִּי, פְּחָרְתְּ, פְּחָרְתֵי, פְּחָרְתֶם, פְּחָרְתֶן, פְּחָרוּ.	עתיד:
פְּחָרָה! פְּחָרְתִּי! פְּחָרְתְּ! פְּחָרְתֵי! פְּחָרְתֶם! פְּחָרְתֶן! פְּחָרוּ!	ציווי:
לְפָחוּר	שם הפועל:
פְּחִיכָה	שם הפעולה:

כתבו את הפועל בעבר, בהווה ובעתיד, ובמשפט השני הוסיפו את שם הפועל.

				1. מדוע אתה _____ (כעס) על חברך?
עתידי	הווה	עבר		
				אתה לא צריך _____ עליו.
				שם הפועל
				2. ההורים _____ (דאג) לבנם החייל.
				הם לא צריכים _____ לו.
				3. האם את _____ (נעל) את הדלת?
				אל תשפחי _____ אותה.
				4. האם אתם _____ (בחר) לכנסת?
				האזרחים זכאים _____ לכנסת.
				5. אני לא _____ (צחק) מהבדיחה.
				אי-אפשר _____ מבדיחה כזאת.
				6. הם _____ (טעם) את הסלטים.
				פדאי _____ אותם.
				7. הסטודנטים _____ (שאל) את המרצה שאלות קשות.
				תמיד הם יודעים _____ אותו שאלות קשות.

בניין פֶּעַל - ל' הפועל גרונית

כאשר האות השלישית של השורש היא א', ח' או ע', בעתיד הנטייה תהיה על משקל אפעל:
אקרא, אפתח, אשמע.

השורש: פ.ת.ח.

פְּתַחְתִּי, פְּתַחְתָּ, פְּתַחְתֶּם, פְּתַחְתִּים, פְּתַחְתֶּם/תֶּן, פְּתַחוּ	עבר:
פּוֹתְחִים, פּוֹתְחוֹת, פּוֹתְחִים, פּוֹתְחוֹת	הווה:
אֶפְתַּח, תִּפְתַּח, תִּפְתַּחְתִּי, יִפְתַּח, תִּפְתַּח, תִּפְתַּחוּ, יִפְתַּחוּ	עתיד:
פְּתַח! פְּתַחְתִּי! פְּתַחוּ!	ציווי:
לְפַתּוֹחַ	שם הפועל:
פְּתִיחָה	שם הפעולה:

השלימו את הטבלה בעתיד.

שם הפועל	אני	אתה	הוא	היא	אנחנו
לפתוח	אפתח				
לשמוע		תשמע			
לשמוח			ישמח		
לצחוק				תצחק	
לשאול					נשאַל
לכעוס		תכעס			
לבחור			יבחר		
לדאוג				תדאג	

"פֶּתַח פִּיךָ - וְיֵאִירוּ דְבָרֶיךָ"

(ברכות כב)

השלימו את שם הפועל.

1. הם החליטו _____ (צבע) את הדירה לפני חג הפסח.
2. קודם אתה צריך _____ (מרח) מרגרינה, ואחר כך _____ (מרח) ריבה.
3. הנהג יכול _____ (מנע) את התאונה.
4. הרופאה רצתה _____ (קבע) לי תור לבדיקה.
5. על החולה _____ (בלע) את הכדורים פעמיים ביום.
6. החתן והכלה מוכרחים _____ (שמח) ביום חתונתם.
7. ביום הכיפורים צריכים אנו _____ (סלח) איש לרעהו.
8. היא מעוניינת _____ (שלח) את המברק לארה"ב.
9. הם הולכים _____ (שמע) את הקונצרט הערב.
10. אתה לא צריך _____ (ברח), כאשר הכלב מתחיל _____ (נבח).
11. אי אפשר _____ (שכח) את השואה.

כתבו בציווי בשלילה.

<u>אתם/אתן</u>	<u>את</u>	<u>אתה</u>
_____	_____	1. אל תשַלַח את המברק!
_____	_____	2. אל תכַעַס עליי!
_____	_____	3. אל תשַכַח את הכתובת!
_____	_____	4. אל תפְתַח חשבון בבנק!
_____	_____	5. אל תדַאֵג להם!
_____	_____	6. אל תשַאַל שאלות!
_____	_____	7. אל תקַבַע פגישה!

הפועל "יכול"

עבר:	יכולתי, יכולתך, יכולתו, יכולתם, יכולתן, יכולתו, יכולתם, יכולתו, יכולתם, יכולתו, יכולתם
הווה:	יכול, יכולה, יכולים, יכולות
עתיד:	אוכל, תוכל, תוכלי, יוכל, תוכל, תוכלו, יוכלו, יוכלו

כתבו את הפועל "יכול" בעבר, בהווה ובעתיד.

	עבר	הווה	עתיד
1. היא חושבת שהוא _____ להצליח בבחינה.			
2. אנחנו _____ לפתוח חשבון בבנק.			
3. בלי רשיון נהיגה את לא _____ לנהוג במכונית.			
4. הם לא _____ לישון בשל הרעש של השכנים.			
5. החייל _____ לקבל חופשה רק בסוף השבוע.			
6. כשהיא הייתה עייפה, היא לא _____ לעבוד.			
7. הם לא _____ למצוא מקום חנייה.			
8. אתן _____ לשבת במקומות הפנויים.			
9. הן _____ ללכת לים בקיץ.			
10. אתה _____ להתקשר אלינו.			
11. את _____ לפתוח את החלון.			

השלימו את המשפטים בזמנים המתאימים בפועל "יכול".

1. מי _____ לענות על השאלה? שרה _____ לענות.
2. מתי אתם _____ לבקר אצלנו? לבקר אצלכם בשבת.
3. למה אתן לא _____ להגיע בזמן לריאיון?
4. היא צלצלה אליי, והודיעה שלא _____ לבוא לפגישה.
5. מתי הם _____ לדעת, אם הם _____ לעבוד?
6. עכשיו אנחנו לא _____ לנסוע לחו"ל, אבל בחופשת הקיץ _____ לנסוע.
7. אם אתן _____ לחכות לי, _____ ללכת יחד למסעדה.
8. הייתי רוצה לעזור לך, אבל אני לא _____.
9. אתם _____ להתקשר אלינו בערב. גם מחר _____ להתקשר.
10. הרופא _____ לבדוק אותך רק בעוד שעה.
11. אני _____ להיכנס? כן, אתה _____ להיכנס.
12. אתם _____ למסור את ההודעה מחר?
13. אתן _____ לקנות כרטיסים אתמול בערב.
14. הם _____ לנסוע לירושלים מחרתיים?

משקל קטל (גדל)

עבר :	גדלתי, גדלת, גדלת, גדל, גדלה, גדלנו, גדלתם/תן, גדלו
עתיד :	משקל אפעל
	אגדל, תגדל, תגדלי, יגדל, תגדל, נגדל, תגדלו, יגדלו
	אך בהווה הפעלים :
	ישן, שמים, חסר, רעב, קטן, שמו, מלא, צמא נוטים במשקל קטל.

השלימו את הטבלה בהווה, ושימו לב לשינוי בין הפעלים.

פועל	פועלים	פועלת	פועלת
גדלות	גדלים	גדלה	גדל צמא
_____	_____	_____	_____
_____	_____	שנה?	_____
_____	רעבים	_____	_____
שמות	קטנים	_____	_____
_____	_____	שמה	_____
_____	_____	_____	זון
_____	חסרים	מלאה	_____
_____	_____	_____	_____
אשמות	_____	_____	_____

כתבו את הפעלים במשפטים בהווה.

רעב, גדלה, שמנים, זקנים, ישנים, מלאה, צמאות, שמים, חסרים, עיפות

1. הם לא צעירים, הם _____.
2. הילדים היו עייפים, ועכשיו הם _____.
3. שני התלמידים לא נמצאים בכיתה, הם _____.
4. האינפלציה עולה, היא _____.
5. אני לא אכלתי, לכן אני _____.
6. הם קיבלו פרס, לכן הם _____.
7. אתן לא שתיתן, לכן אתן _____.
8. הן עבדו קשה, לכן הן _____.
9. הכוס לא ריקה אלא _____.
10. אתם לא רזים אלא _____.

הפועל "אכל" ועוד

הפעלים: **אמר, אכל, אבד, אחז, אהב, אפה***, נוטים בעבר ובהווה כמו "סגר", אבל בעתיד יש שינוי בנטייה.

עבר	הווה	עתיד			ציווי
אֶכְלֵתִי	אוֹכֵל	אוֹכֵל	אוֹהֵב	אוֹמֵר	
אֶכְלֵתְּ		תֹאכַל	תֹאהֵב	תֹאמַר	אֶכּוֹל!
אֶכְלֵתְּ	אוֹכְלֵת	תֹאכְלִי	תֹאהֲבִי	תֹאמְרִי	אֶכְלִי!
אֶכֵּל		יֹאכַל	יֹאהֵב	יֹאמַר	
אֶכְלֶה	אוֹכְלִים	תֹאכַל	תֹאהֵב	תֹאמַר	
אֶכְלֵנוּ		נֹאכַל	נֹאהֵב	נֹאמַר	
אֶכְלֵתֶם/תֵּן	אוֹכְלוֹת	תֹאכְלוּ	תֹאהֲבוּ	תֹאמְרוּ	אֶכְלוּ!
אֶכְלוּ		יֹאכְלוּ	יֹאהֲבוּ	יֹאמְרוּ	

שם הפעולה: אֶכְלֶה

שם הפועל: לֹאכֹל

השורש: א.כ.ל

כתבו את המשפטים בעתיד.

1. הם **אהבו** את החיים בכפר.
2. אמה **אפתה** עוגה ליום ההולדת שלה.
3. הוא **אמר** לי "להתראות".
4. החיילים **אכלו** אחרי התרגיל.
5. המטיילים **אבדו** ביער.
6. אימא **אחזה** את הילד בידו.
7. מה **אמר** שר החוץ לנשיא ארה"ב?

השלימו את הטבלה בעתיד.

					אוֹמֵר	אני
				תֹאכַל	תֹאמַר	אתה, היא
			תֹאפִי		תֹאמְרִי	את
		יֹאהֵב			יֹאמַר	הוא
	נֹאבֵד				נֹאמַר	אנחנו
תֹאחֲזוּ					תֹאמְרוּ	אתם/אתן
					יֹאמְרוּ	הם/הן

שימו לב! בגוף ראשון עתיד (אני) **אוֹמֵר, אוֹכֵל, אוֹהֵב...**
* השורש א.פ.ה שייך לגזרת המורכבים: ל"א ו-ל"ה.

בינוני פעול (סגור)

בינוני פעול הוא צורה סבילה (פסיבית) בזמן הווה בבניין פֿעל, ובעזרת הפועל "היה" מציינים בו את הזמן.

בדרך כלל הוא מתאר מצב.

לדוגמה: הבנק פֿתוח.

הבנק היה פֿתוח.

הבנק יִהיה פֿתוח.

מלאו את הטבלה, והוסיפו תואר לשם העצם.

גזרת השלמים

_____	כלב	קשורות	קשורים	קשוּכה	קשור
_____	מסעדה				קָגור
_____	סטודנטים			רְשומה	
_____	קו טלפון		תְפוסים		
_____	דירות	שְכורות			

פ' הפועל גרונית

_____	סרט	עֲצובות	עֲצובים	עֲצוּכה	עֲצוב
_____	שולחנות				עָרוך
_____	אישה			אֲהוּכה	
_____	רחצה		אֲסורים		
_____	הסכם	חֲתומות			

ל' הפועל גרונית

_____	עבודה	קְבועות	קְבועים	קְבוּעה	קְבוֹע
_____	מרק				מָלוּח
_____	אנשים			פְצוּעה	
_____	זמרת		דְויעים		
_____	דלתות	פְתוחות			

כתבו את הפועל בצורת **בינוני פעול**.

1. יש לו עבודה _____ **קבוצה** (קבע).
2. הגנב _____ במשטרה עד המשפט (עצר).
3. שמך וכתובתך _____ באוניברסיטה (רשם).
4. השק שנתת לי אינו _____ (חתם).
5. הכניסה לירושלים _____ בשל השלג (חסם).
6. האסירים _____ בבית הסוהר (כלא).
7. איזו שחקנית _____ עליך? (אהב).
8. קניתי דגים _____ בסופרמרקט (קפא).
9. יוסף היה _____ על אחיו (שנא).
10. היא אישה _____ (נשא).
11. החנוכייה _____ מכסף (עשה).
12. אל תהיו כל כך _____ (עצב).
13. כל המקומות ברכבת _____ (תפס).
14. הבתים עדיין לא _____ (בנה).
15. בליל הסדר אנו יושבים ליד שולחנות _____ (ערך).
16. הטרוריסטים _____ בבית הכלא (כלא).
17. הן גרות בדירות _____ (שכר).
18. פלאסידו דומינגו הוא זמר אופרה _____ (ידע).
19. הסכם השלום עם מצרים _____ (חתם).

השלימו את הטבלות.

גזרת ל"א

	קפואים	קפואָה	קפוא	קפא
קְלוּאוֹת		קְלוּאוָה		קלא
נְשׂוּאוֹת	נְשׂוּאִים		נְשׂוּי *	נשא

גזרת ל"ה-ל"י

	קנויים	קנויה	קנוי	קנה/י
פְּנוּיוֹת		פְּנוּיָה	פְּנוּי	פנה/י
בְּנוּיוֹת	בְּנוּיִים		בְּנוּי	בנה/י

* נשוי (השורש נשא) באנלוגיה לגזרת לה/ל"י כמו פנוי (פנה/י)

תרגילי סיכום: בניין פֶּעַל (קל) - שלמים

כתבו את המשפטים בעתיד (בלשון הדיבור מרבים להשתמש בצורות העתיד במקום ציווי).

<u>אתם/אתן</u>	<u>את</u>	<u>אתה</u>
תכתבו לי מכתב.	תכתבו לי מכתב.	תכתוב לי מכתב.
		תשמור על הבריאות שלך.
		תשמע חדשות ברדיו.
		תפגוש חברים במסיבה.
		תלמד אנגלית בערב.
		תשאל שאלה מעניינת.
		תאכל את העוגה.
		תלבש בגדים חדשים.
		תרחץ את המכונית.
		תטעם את המרק.
		תבחר את המועמד.
		תפתח את המזגן.
		אל תדאג!
		אל תשכח את הכתובת!
		תחשוב על החופשה.
		תערוך את השולחן.
		תחתום על החוזה.
		תזכור את הפרטים.

שם הפעולה של בניין פעל: XXXI

לשמוע - שמיעה לבחור - בחירה לסלוח - סליחה

לפעמים שמות העצם משמשים כשם פעולה:

לשאול - שאֵלָה	לעזור - עֲזָרָה	לרקוד - רִיקוּד
לשמוח - שִׂמְחָה	לפחד - פִּחַד	לשלוח - מְשֻׁלָּח
לקאוב - קָאָב	לקעוס - קָעֵס	לעבוד - עֲבוּדָה
לצחוק - צְחֹק	לאהוב - אֲהָבָה	לגנוב - גְּנָבָה
לשרוף - שִׂרְפָה	לפתור - פְּתוּרָה (פתירה)	לפעול - פְּעוּלָה
לדאוג - דְּאָגָה	לשכוח - שִׁכְחָה	לחשוד - חֲשָׁד

בניין פֻעַל בכל הגזרות

שם הפעולה	שם הפועל	עתיד	בינוני פעול	הווה	עבר	שורש	גזרה
סְגִיחָה פְּתִיחָה	לְסַגֵּר לְפַתֵּחַ	יְסַגֵּר יְפַתֵּחַ	סַגֵּר פְּתוּחַ	סוֹגֵר פוֹתֵחַ	סָגַר פָּתַח	ס.ג.ר. פ.ת.ח.	שלמים
קִימָה שִׁיחָה	לְקוּם לְשַׁיֵּר	יְקוּם יְשַׁיֵּר		קָם שָׁר	קָם שָׁר	קום שיר	עיון - עי"י
קִנְיָה	לְקַנּוֹת	יְקַנֶּה	קַנּוּי	קוֹנֶה	קָנָה	ק.נ.י.ה	ליוי-ל"יה
מְצִיָּאָה	לְמַצּוֹא	יְמַצֵּא	מְצוּי	מוֹצֵא	מָצָא	מ.צ.א.	ל"יא
יְרִידָה	לְרַדֵּת	יְרַד		יורֵד	יָרַד	י.ר.ד.	פ"י
נְסִיעָה	לְנַסּוֹעַ	יִסַּע		נוֹסֵעַ	נָסַע	נ.ס.ע.	פ"נ

